

voces & tonitrua dicentia : factum est regnum æternum.

Vatabl. Tygur. Facta sunt regna.

Arabicus. Factum est regnum mundi Domino nostro, & Christo ejus.

EXPOSITIO X.

220.

Secundum abijt. Postquam Elias & Enoch glorioso Martyrio laudati ascenderint in caelum, & decima pars civitatis ceciderit ac magnæ terræ motu septem millia hominum fuerint occisa, & alij verò multò timore percussi. in quibus obscure denotatur mors Antichristi, eversioque illius regni, quæ apertius suo loco declaratur. & tunc reliquæ Israël intrabunt in Ecclesiam. Rom. 11. num. 26. & tunc magna pace coletur Deus. Deinde iterum homines in fœdium, & in vitia prolapsi comedentes, & bibentes, ut in diebus Noë. Matth. 24. num. 37. & tunc terminabitur secundum v. quod hic dicitur per anticipacionem. quod est tertium v. : Et ecce va tertiam veniet cito. Illud autem quod post multos annos annuntiare, juxta phrasim Scripturæ, tamen ex multis locis Scripturæ, colligitur, adventum Domini à judicio, non dici post interitum Antichristi futurum, & ideo sacra Propheta ait, Et ecce va tertium veniet cito.

Rom. 11.

Matth. 24.

Per anticipacionem

221.

Hæc felicitas praticitur post diem judicii.

Et septimus Angelus tuba cecinit: quo infonante, facta sunt voces magna in caelo; Angelorum, ac Sanctorum animarum; Dicentes factum est regnum hujus mundi: quæ ut bene intelligas adverte, quod hæc narratur hæc à Joanne per anticipacionem; siquidem in sequentibus capitibus agitur de persecutione Antichristi, & Magog contra Christum, & Christianos: Hæc autem felicitas imperii Christi, erit post judicium finale. Factum est regnum hujus mundi; hoc est, destructis, ac deperditis adversariis, regnat Christus: regnat iustitia; & regnant sancti cum Christo; & hoc est, quod supra clamavit Angelus, cap. 7. Quod tempus non erit amplius, sed in diebus septimi Angeli, cum cæperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei. Nempe judicium futurum, cum retributione bonorum, & malorum; & ideo viri sancti cum lætitia dant gloriam Deo Patri, ac filio ejus Christo Jesu.

Apoc 10.

QUÆSTIO XXVII.

Quare, Evangelista post secundum v. statim addidit tertium v.?

222.

Difficultas.

It in præsentis noster Joannes, quod secundum v. abijt; & cito veniet v. tertium, cuius rei sensum litteralem jam dedi in expositione: tamen pro morali thesi

inquit mus, ad quod gemitum, & lamentationum duplicatio? cur post illud v. quod illi senserunt, alud inde v. expectentur?

Impii non solum in hoc sæculo, sed etiam in illo gravissime punientur, sicque pccati illis multipli cabitur. Ezech. 7, num. 6. Concuratio super combustionem veniet: seu ut Septuaginta apud D. Hieronymum, transferunt: Va super va erit: Cur gemitus, & lamentationes sic multiplicentur: Recte D. Hieronymus, sic ait Quomodo sanctus dicitur, gaudere, iterum dico, gaudere: Philip. 4. n. 4. ut presentia bona sumis bonis cumuleret: sic & his veniet combustionis super combustionem, sive Va super Va; juxta quod & in Apocalypsi scriptum est, Va unam abijt, & ecce Va alteram veniet cito. Impiis in at pœna, & cruciatus in hoc sæculo, & in futuro.

223.

Ezech. 7.

Septuag.

D. Hieron.

Impii in hoc

sæculo, & fu-

turo puniuntur.

Ita Prophetice impiis contestatur Jerem. 17. num. 18. Duplex conseruone conere eos. Non una, sed duplici vexatione, ac pœna opprimendi, ac conterendi sunt iniqui, una in presentis sæculo altera in futuro. D. verò Laurentius Justinian. lib. de institutione. & regim. inc. Prælatorum cap. 5. Ipsos Prælatos monens, rem sic expendit: Duplici, ait, & ratione interitur Pa- stor, duplicisque judicii æteritit veniet: si videlicet, & omnium perditione, præteritum carum, quæ ex ip- sus convincuntur pœne injuria.

224.

Jerem. 17.

D. Laur.

Iust.

Pastoribus

duplici pœ-

na.

QUÆSTIO XXIX.

Quare, cum Aternus Pater dedisset Christo Domino omnia regna mundi, eumque constitueret super omnia opera sua: nunc post diem judicii decantatur: factum est regnum Christo D.

Statim se offert difficultas in hac materia, quomodo beati decantant: Factum est regnum hujus mundi Domini nostri, & Christi ejus: Quo modo dicitur, regnum hujus mundi factum Christo cum ipse de se dicat, Joan. 18 n. 36. Regnum meum non est de hoc mundo: & cum aliunde de Diabolo dicatur, Joan. 12. n. 31 Nunc princeps hujus mundi ejicitur foras: Pro quo advertendum quod mundus tripliciter potest accipi, & primo prout Deus est illius creator, secundò mundi Princeps dicitur. Et primo modo mundus acceptus, prout Deus illius creator: sumitur nunc pro tota hac universali machina, de qua dicitur Joan. 1. Et mundus per ipsum factus est. Joan. 1. Secundo modo consideratur mundus prout Deus est illius Salvator, de quo dicitur Joan. 3. Sic Deus dilexit mundum. Tertio modo Diabolus dicitur Princeps hujus mundi, quantum ad universalem concupiscentiam & vitia ejus: Primo modo Deus dicitur creator mundi, quia solum sua infinita potentia eum valuit creare. Tertio modo Diabolus dicitur Princeps hujus mundi quo ad illius concupiscentias, & vitia, quæ licet peritranantur

Joan. 11.

Joan. 1.

Joan. 3.

Deo tamen à diabolo sunt, ut suggestionem ac persuasionem inferente, quibus multa bella contra Sanctos excitat. Secundo modo dicitur salvator, prout Christus Dominus virtute sui sanguinis liberavit, ac redemit reprobos, quoad sufficientiam, electos quoad efficaciam, secundum propositum voluntatis suæ, secundum quam beatitudinem allequuntur. Dicitur ergo, factum esse regnum Christi Domini respectu nempe prædelinatorum, qui jam liberi, & securi sunt ab omni bello, & tentatione demonis. Richard. de Sancto Victor. Hujus igitur mundi regnum perfectè, & manifestè sit Dei, quando universalis Ecclesia penitus ex omnibus filiis suis, nempe electis, liberabitur à tentatione, & persecutione diaboli; & etiam in tempore, sub tuba videlicet septimi Angeli, sive potius in æternitate vocabit divina laudi, & contemplationi.

Gloriatur Christus de regno suis dno.

Richard.

226.

Psal. 2.

Psal. 8.

Hebr. 2.

Rup. rus.

Cum hostes

sunt in Re-

gno Re ad

huc perjac-

non impiat

227.

228.

Luc 11.

Christi

tunc regnare

dicitur in m

suis gloria m

ministrat.

At in Patris regno, cur non magis ipse sedet in gloria? cur non magis gaudet ipse paterno convivio? cur non magis à ministris o quiescit? Quia ipse in gloria sua est, ideo suis ministrat gloriam, dapèque divinas illius celestis convivi, nam ipsamque gloriam, non reputaret gloriam. Auctor Græcus Nicolaus Cabas lib. 4. de vita Christi: Faciet illis ascumbere, & transiens ministrabit illis. Hoc quippe modo, germano, veròque regno sibi regnabit & ipse sibi ad regnum sufficiens. Quamvis Christus Dominus ad regnum ipse solus sibi sit sufficiens, tamen tunc verò, & germano modo sibi videret regnare, cum suis gloria ministrat.

Nicol. Cab.

229.

Isai. 83.

De gloria Jesu loquens Isaias 35. num. 10. ait: Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum, & voluntas Domini in manu ejus dirigetur. Pro eo quod laboravit anima ejus, videbit, & saturabitur. Bis dicitur in Text. Videbit, quod nempe Dominus ad saturitatem, & perfectionem gloria videbit. Glof. Interlinealis supra præfixit: Viabit factes in perpetuum regnare. Omnibus notum est, quod beatitudo in visione gloria consistit, ex qua visione provenit saturitas, & affluentia omnium bonorum. Tunc regnum, nunc divitiæ, cum oculo mentis Deum videt. Sic ait Isaias 60. Tunc videbitis, & affluet. Et illud Palm. Satiabor, cüm apparuerit, &c. Quomodo ergo de Jesu gloria affirmatur: Videbit semen longævum, viabit, & saturabitur, videbit filios in perpetuum regnare: Nunquid alia est forma gloria in Jesu, & alia in cæteris beatitatis: absit. Sed Jesu præ charitate sua erga nos tunc magnopere reputat gloriam suam, suamque regnum, suamque regni saturitatem, cum illam suæ soboli spirituali ministrat, illamque ad suos transfert: tunc sedem suam excessam ostendit; quando facit suos discumbere; tunc se saturatum exhibet, cum convivia suis largissima ministrat: Tum nimis exaltatus apparec, cum ad regni solum suos exaltat. Rupertus ait: Ubi Jesus videt semen longævum, saturabitur; id est plene sibi satisfactum putabit: hoc uno sui laboris premio affatum contentus erit. Hac sumi viscera Dei nostri, ut tunc bene habere dicatur, cum res nostra bene habent; tunc comedat, tunc quiescat, tunc deliciis affluat.

Interlin.

Isai. 60.

Tunc Domi-

nus est. mas

sibi veram

gloriam,

quam dat

suis.

Foren.

QUÆSTIO XXX.

Quare non fit hic mentio de Spiritu Sancto, cum eam faciat Joannes de Patre, & Filio.

Dicitur in Text. Factum est regnum Domini nostri, id est, Patris, & Christi ejus, id est, filii sui unigeniti. Spiritus sanctus regnat & regnabit in æternum; cur ergo hic non exprimitur? Nunquid aliquid Pater cum Filio sine Spiritu sancto ad extra operatur? absit. Cur ergo illius mentio hic non fit?

230.

Difficultas

questionis:

Respondet Joachimus, Idcirco Beati dicunt regnum Patri, & Filio; quia vident completa esse tempora laboriosa, in quibus Pater, & Filius

231.

Joachim.

2 Cor. 3

Lyran. Aureolus 232.

Tres divinae personae in separabilis sunt.

Rom. 8.

D. Thom.

233. In tribus divinis personis una divinitas.

234.

Regnum non ex gratia, sed ex iustitia nobilitat.

235.

1. Reg. 16.

Filius ostenderunt sapientiam suam, adesse vero tempus libertatis, quod quodam naturali proprietate pertinet ad Spiritum Sanctum, qui est amor Patris, & filii Apostolo testificante. 2. Corinth. 3. num. 17. *Ubi autem Spiritus Domini, ibi libertas.* Sed cura Joachimus haec non referat ad ultima tempora: idem illius responsio sicut & Lyran, ac Aureol. omittenda est a nobis.

Respondeo ad quaestionem, ut jam dixit c. 8. idem Spiritus sancti mentionem hic non fieri, sed subintelligi; quia suo nomine Patris, & Filii intelligitur amor, & nexus ut iusque Deinde quia in praesenti agitur de dominatione, ac dominio totius orbis, & idem convenientissime fuit sermo institutus de Patre, cui tribuitur potentia, quae est dominationis fundamentum; non vero de Spiritu Sancto, cui bonitas tribuitur, & deo pfe hic non exprimitur, cum autem sit mentio gratiae tunc ipse Spiritus Sanctus memoratur Rom. 8. num. 16. *Ipse Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei.* Et iterum ibid. num. 26. *Spiritus adiuvat infirmitatem nostram.* De Christo autem debuit fieri mentio ex peculiari ratione, quia illo tempore infideles intendunt Christi nomen delere, & idem de eius glorificatione, & regno oportuit specialiter facere mentionem. D. Thomas. Sic ait. *Ea, quae dicuntur de Patre, & Filio, quantum ad regnum dominationis, a quo conveniunt Spiritui Sancto; unde etiam de ipso sunt equaliter intelligenda; ubicumque enim una nominatur persona in his, quae sunt essentialia, non personalia, vel notionalia, intelliguntur alia persona.*

Pro huius rei confirmatione, notat Albertus Magnus quod dicitur in Text. *Factum est regnum Domini nostri, & Christi eius, & regnabit.* Non dicitur in plurali regnabunt, sed regnabit; quia in tribus personis una est divinitas Albertus Magn. *Trium est unum regnum, & una potestas, ad quod innuendum, dicit singulariter: & regnabit in saecula saeculorum.*

Deinde huius rei est peculiaris ratio mystica, quia hic agitur de regno Christi, quod ex mercede, & praemio dedit: servis suis, ut hic dicitur infra num. 18. *Tempus mortuorum iudicari, & reddere mercedem servis tuis Prophetis, & Sanctis timentibus nomen tuum.* Et idem convenientissime de Patre, & Filio agitur; nam in Patre est potentia, quae est fundamentum totius dominationis: In Filio autem est iustitia, quia Pater omne iudicium dedit Filio; & inde non debuit fieri mentio de Spiritu Sancto, quia est amor, gratia, & benevolentia quia illud regum non est datum Sanctis formaliter ex gratia, & benevolentia sed ex meritis, ac iustitia, tanquam nempe merces, ac corona iustitiae ut ita fit in eis corona cum magna gloria, & honore, utpote ex meritis assecuta.

Cum ex filiis Isai eligendus esset Rex Israel, mittitur Samuel a Deo in Bethleem, & ait ei: *Imple cornu oleo, & veni mittam te in Bethleem ad Isai: providi enim in filiis eius mihi Regem,* &c. 1. Reg. 16. num. 1. Ecce Propheta electurus unum filium Isai in Regem, mittitur ad omnes filios, nec dicitur ei qualis sit eligendus; ut ita videat & vocet omnes, & respiciat singulos, & inquirat, qui desit inspicendus: cur non magis dicitur ei nominatum, qui eligendus est, qui

Deo ad tantam dignitatem sublevandus erat: *Electioe gratia, regnantis gloriam adulerat.* Prospiciebat dominus electi sui gloriae, honori, ac ornamento, dum personam celat, ac electori oculat; si enim Samuel nosceret, Davidem eligendum, statim nulla inspectione aliorum facta Davidem vocasset & Regem proclamasset, quod omnino non esset liberum a gratia, benevolentiae, ac humani affectus suspicione, & dum omnes vocat, & singulos intuetur, ac considerat, evidens fit, quod non ex aliqua benevolentia, sed ex latente virtute talis electio proveniebat. Elegante: D. Basil. *veleuc. orat. 14. D. Basil. sel Communi, ait, filiorum appellatione tegit istum Filium, Deus & populum mittit unctorem Samuelem. Ibi, Propheta, expecta unctorem gratia, ne ex temporalis Regis proclamatione dignitatis evadat imminutio, neve adulteret regnantis notitia.* Perpende ultima verba, voluit Dominus dignitatem dare cum gloria, & honore; & ne gloriam adulteret regnantis notitia; celat electum, ut videatur corona data non ex gratia, sed ex virtute latente, a spiritu prophetico penetrata & agnita.

D. Basil. sel

Apoc. 11. n. 16. Et seniores, qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas, & adoraverunt Deum, dicentes.

Num. 17. Gratiam agimus tibi Deus omnipotens, qui est & qui eras, & qui venturus es; quia accepisti virtutem magnam, & regnasti.

VERSIONES.

Syrus n. 16. Et illi viginti quatuor seniores, qui coram throno sunt, qui sedent super thronos suos.

Arabic. n. 17. gratias tibi agimus, domine Deus noster, qui es, & nunquam moreris, quoniam sumpsisti robur tuum magnum.

Syrus. Ille omnipotens, qui es, & qui eras, propterea quod cepisti robur tuum illud magnum.

Tygar. Pagn. Accepisti potentiam tuam magnam.

Alii. Accepisti potestatem tuam.

EXPOSITIO XI.

236.

Viginti quatuor seniores, qui in conspectu Dei sedent in facies suas, ceciderunt in facies suas, & adoraverunt Deum, dicentes: Gratias agimus tibi, Domine, qui es, & qui eras, & qui venturus es. Quae verba explicavi supra cap. 1. vers. 4. Et merito sic in praesenti, ac si dicant; nihil proinde imminutus, nihilque auctus, sed semper idem felix, sive obediunt homines, sive non obediunt, & sive actu habeat regnum, & omnium Rex agnoscat, sive non agnoscat; & addunt, quia accepisti virtutem tuam; suam virtutem ab aeterno, ut ingenitam habet; dunt ergo, accepisti virtutem tuam quoad exercitium, & manifestationem de bellatis Anichristo, & sequacibus, hostibusque Ecclesiae, qui impedire nitebantur Dei cultum.

237.

238.

239.

Principes pro beneficiis suis collatis gratias referant.

240.

Gratias agimus tibi, majestatem tuam gratulamur, tibi gratias, & laudes referentes; & singula, quae dicunt, maxime sunt propria huus loci, Domine, cui proinde regnum huius mundi maxime convenit inde valde aequum est, ut suum manifestet Dominium. Deus omnipotens; & post Dominum ponitur; ut commendatione potentiae magis dominium augeat. Qui es, & qui eras, & qui venturus es. Quae verba explicavi supra cap. 1. vers. 4. Et merito sic in praesenti, ac si dicant; nihil proinde imminutus, nihilque auctus, sed semper idem felix, sive obediunt homines, sive non obediunt, & sive actu habeat regnum, & omnium Rex agnoscat, sive non agnoscat; & addunt, quia accepisti virtutem tuam; suam virtutem ab aeterno, ut ingenitam habet; dunt ergo, accepisti virtutem tuam quoad exercitium, & manifestationem de bellatis Anichristo, & sequacibus, hostibusque Ecclesiae, qui impedire nitebantur Dei cultum.

Et addunt, magnam, propterea, quae tunc praestituta est nonquam enim talem virtutem est demonstraturus, quare cum tale coeperit regnum, & subiecit sibi, omnes potentatus. Et regnasti, quia tunc regnabit, quo pacto nunquam antea regnavit habens sci icet, jam omnibus pedibus subjecta, silente omni contestate.

QUESTIO XXXI.

Quare viginti quatuor seniores cadunt in facies suas, Deum adorantes, etque gratias agentes?

DE his viginti quatuor senioribus multa dixi cap. 4. vers. 4. nunc tamen in limine quaestionis inquirimus, verbis magis nunc gratias agunt Deo, quam quatuor animalia, vel Angeli, seu alii, quod dubium, vix ab aliquo attingitur; pro cuius solutione recole, quae dixi cap. 4. quaest. 13. quod sub his viginti quatuor senioribus continentur duodecim tribus Israel, duodecimque Apostoli, quos proinde tanquam principes, ac capita totius populi, tam novi, quam veteris Testamenti peculiariter attigit divina benevolentia, quibus & incumbit onus, ut tam suo quam suorum inferiorum nomine, gratias agunt, maxime cum in tanto beneficio, omnes eorum minores ac filii tam naturales, quam spirituales participant.

In conspectu Dei, Profundè cadentes in facies suas, Deum adorant, eiusque majestatem laudant; considerabant se in conspectu Dei, in quibus, quae loquuntur, & agunt, Deum ut semper praesentem attendebant. Ansbettus

Abbas. Quia in hominibus, ait, quae loquuntur, & operantur, & cogitant, praesentem Deum semper attendunt; hinc Joan. 1. cap. 3. dicit, in conspectu eius suadebimus corda nostra, & Paulus, 2. Corinth. 2. Tanquam ex Deo coram Deo loquimur; hinc de se ipso David. Psalm. 15. Providebam Dominum in conspectu meo semper.

Tertio ceciderunt in facies suas. Valde profundè humiliantur, Christum adorantes; & tantae adorationis quanam ratio? ipsi explicant: Quia accepisti virtutem tuam, & regnasti. Nosque tecum regnare fecisti, nam idem est, quod ipse habeat regnum, ac quod sui simul cum eo regnent, sui que regni eos facit participes, ut probavi q. 29.

Deinde quia quantum majora beneficia nobis a Deo sunt communicata, tantò majorem debemus exhibere humilitatem, ad quod Christus nobis dedit exemplum. Ait Joan. 13. num. 2. *Sciens Jesus, quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia a Deo exivit, & ad Deum in manus, & cepit lavare pedes Discipulorum suorum;* bene sciebat Jesus, se super omnes esse ditatum, a Patre beneque agnoscebat, manus suas plenas esse omnium bonorum. Pater omnia ei dederat in manu; At has manus tam locupletas, quo eas extendit Jesus tan ad supremum omnium rerum fastigium; absit: Extendit eas, ut submitterentur sub pedibus hominum pauperum ablucendis, ut notat Divus Augustinus tract. 5. In Ioan. *Cum ergo, ait, omnia Pater dedisset in manus, ille non manus, sed pedes Discipulorum lavit.* Cum Jesu videret manus suas tantis donis repletas, non fuit, donec eas in infimo, ac ultimo constituat.

Quarto. Sedent in sedibus suis. Quae verba explicans D. Ambrosius ait: *Sedes requiem sempiternam designat; viginti quatuor seniores in conspectu Dei sedent in sedibus suis; quia Sanctorum anima sine corporibus in caelesti beatitudine modo cum Domino requiescunt.* Dicuntur seniores sedere, quia talis sessio in caelesti beatitudine eorum quietem, & requiem designat. Ex his tamen insurgit magna difficultas: Quia Sedes requiem sempiternam designat: Quomodo ergo seniores cadant in facies suas, si firmi, & stabiles sunt in suis sedibus? quomodo procumbunt in faciem? Prostrati cadunt, ut divinam majestatem exorent, & gratias agentes pro donis acceptis; cum ergo prosternunt, se ut Deum orient, tunc magna vi, ac fortitudine, suum thronum corroborant, ac firmant. Validissimum enim totius felicitatis munimen, ac fundamentum est oratio cum gratiarum actone, ad dandam securitatem, ac omne malum propulsandam. D. Chrysostomus, homil. 26. in Matth. *Oprimum quoque beneficiorum custos est ipsa memoria beneficiorum, & perpetua gratiarum confessio.*

Decantat Regius Vares Psalm. 149. n. 6. *Exultationes Dei in sanctorum eorum, & gladii accipites in manibus eorum: ad faciendam vindictam in nationibus; ad alligandos Reges eorum in conspectu eius.* Quid habent gladii, cum cantibus; Gladii accipites ad bellum fabricantur; canticorum exultatio ad choros faciendos. Cur ergo connectit Propheta gladios in manibus, cum exultat onum canticis in ore? nullus gladius fortior

241.

242.

Joan. 13.

Magna beneficia magnam humilitatem exposcunt.

D. August.

243.

D. Ampr.

Oratio munis, & corroborat thronum, & omne malum propulsat.

D. Chryf.

244.

Qui Deum laudat ore, in manibus habet gladium ad hostes prostrandos.